

послуг залежить не лише від економічних факторів, а й від психологічних. В даному випадку процес оцінки ускладнюється необхідністю ідентифікації психологічних особливостей потенційних клієнтів та дослідженням їх потреб. З метою привернення уваги до банківської послуги (а значить підвищення рівня конкурентоздатності її на ринку) можливе застосування наступних заходів:

- пошук оптимальних шляхів зниження собівартості банківської послуги та залучення більш дешевих ресурсів;
- пошук нових інноваційних послуг з метою задоволення потреб споживачів та завоювання певного сегменту на ринку фінансових послуг;
- надання додаткових послуг на безоплатній основі з метою отримання конкурентних переваг на ринку банківських послуг;
- в розрізі кредитування, виявлення «добросесних позичальників» та встановлення для них сприятливих умов повернення кредитних виплат (наприклад, продовження термінів кредитування) з метою збереження майбутньої клієнтської бази;
- вдосконалення технічної сторони проведення розрахунків і платежів з метою скорочення терміну надання банківських послуг.

Підводячи підсумок, слід зазначити, що специфіка проведення оцінки рівня конкурентоспроможності банківських послуг полягає у складності ідентифікації факторів конкурентоспроможності та взаємозв'язку їх з психологічними особливостями клієнтів. В подальшому актуальним питанням стає апробація вже існуючих моделей оцінки рівня конкурентоспроможності та визначення методів підвищення рівня конкурентоздатності банківського продукту на ринку фінансових послуг.

Література

1. Шевченко Л.С. Конкурентное управление [уч. пособие] / Шевченко Л.С. – Х. : Эспада, 2004. – 520 с.
2. Дубовик О.В. Зміст маркетингових досліджень при інноваційній діяльності підприємства / О. В. Дубовик // Науковий вісник НЛТУ. – 2003. – Вип. 16.6 – С. 164–172.
3. Гарковенко С.С. Маркетинг : [підручник] / Гарковенко С.С. ; 4-е вид., перероб. і доп. – К. : Лібра, 2006. – 720 с.
4. Афанасьев М.В. Економічна діагностика : [навчально-методичний посібник] / М.В. Афанасьев, Г.В. Білоконенко. – Х. : ВД «ІНЖЕК», 2007. – 296 с.
5. Доходи та витрати банків з 2008–2011 рр. [Електронний ресурс] / Банківський нагляд Національного банку України. – Режим доступу : http://bank.gov.ua/Publication/bank_sup.htm

Надійшла 06.10.2011

УДК: 658.8+65.012.34

Р. І. САПІГА

Академія сухопутних військ гетьмана Петра Сагайдачного

ВОЄННО-ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА В КОНТЕКСТІ ЛОГІСТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

У статті розглянута воєнно-економічна безпека держави, показана роль логістичного забезпечення для досягнення потрібного рівня воєнно-економічної безпеки, проведено аналіз миротворчих контингентів України.

The article deals with military and economic security of the state, shows the role of logistics in order to achieve the required levels of military and economic security, the analysis of peacekeeping forces in Ukraine.

Ключові слова: воєнно-економічна безпека, логістичне забезпечення, миротворчі контингенти.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Воєнно-економічна безпека держави і суспільства передбачає такий стан військового сектору економіки, який здатний гарантувати достатній рівень розвитку і функціонування військового сектору в період війн і озброєних конфліктів і забезпечувати задоволення необхідних оборонних потреб в мирний час. Слід звернути увагу на той факт, що розв'язання цієї складної задачі залежить від багатьох чинників, основними з яких є рівень і якість стану національної економіки в цілому [3]. Забезпечення воєнно-економічної безпеки – важливе завдання держави. Ступінь задоволення потреб у продукції як оборонного, так і цивільного призначення в екстремальних умовах є критерієм забезпечення воєнно-економічної безпеки. Покращення самозабезпечення держави технологіями цивільного й оборонного виробництва, нарощування технологічного потенціалу зміцнює її воєнно-економічну безпеку. Слід звернути увагу на такі три основні аспекти воєнно-економічної безпеки: захисний, наступальний, рівнозначний.

Захисний аспект передбачає заміщення імпорту вітчизняними аналогами, насамперед, в оборонних

галузях народного господарства і зменшення їх залежності від імпорту. Наступальний аспект передбачає комплекс заходів, спрямованих на нарощування і якісне покращання експортного потенціалу країни і посилення при цьому залежності від неї інших країн. Рівнозначний аспект передбачає встановлення однакової залежності між країнами, що буде стримуючим чинником у спробах економічно розвинених країн використати зовнішньоекономічні зв'язки як специфічний тиск на менш розвинені країни.

В контексті воєнно-економічної безпеки країни важливо наголосити про участь Збройних сил України в миротворчих контингентах, що мало би свідчити про достатній рівень логістичного забезпечення. Детермінантами логістичного забезпечення військових місій України за кордоном виступають можливості та обмеження зі сторони стратегічного транспорту, повітряного транспорту, медичної евакуації, заправлення паливом у повітрі, броньованих транспортних засобів, доставки і зберігання води, створення таборів, контрактування операційних послуг, логістичних інформаційних систем. Цим аспектам логістичного забезпечення воєнно-економічної безпеки України не приділено достатньої уваги.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Для забезпечення воєнно-економічної безпеки України необхідно, передусім, здійснити наступні заходи [1]:

- створити самодостатній національний воєнно-промисловий комплекс (ВПК);
- розробити і прийняти Державну програму виробництва озброєнь;
- виробити державну політику в сфері міжнародної торгівлі зброєю;
- розробити і прийняти Закон про експорт зброї;
- закладати в Державний бюджет необхідні кошти для фінансування оборони;
- створювати замкнені цикли виробництва військової техніки та озброєнь;
- змінити концепцію конверсії ВПК і проводити її на науковій основі згідно з національними інтересами України;
- проводити постійну модернізацію Збройних Сил України та інших військових формувань з метою досягнення технічної переваги над імовірним противником;
- створити єдину інфраструктуру тилового і технічного забезпечення воєнної організації України.

Важливе значення для забезпечення воєнно-економічної безпеки в разі скорочення чи припинення зовнішньоекономічних зв'язків або виникнення соціально-економічної кризи має здатність держави оперативно компенсувати негативні наслідки цих явищ, забезпечувати задоволення оборонних потреб.

У [2] вказано: «Кон'юнктурний (на перший погляд) підхід щодо функціонального структурування системи забезпечення економічної безпеки держави дозволяє виокремити один з актуальних важливих елементів – логістичне забезпечення економічної безпеки держави..., під якою розуміється достатність забезпечення країни сучасною логістичною інфраструктурою, в структурі якої можна виокремити транспортну, складську, маніпуляційну, інформаційну тощо складові».

У [4] автором запропоновано вважати, що воєнно-економічна безпека держави визначається як спроможність держави реалізувати національні інтереси в воєнно-економічній сфері на основі узгодження воєнних потреб та економічного потенціалу держави, насамперед, за рахунок збалансування ресурсного забезпечення ЗСУ з можливостями національної економіки як у мирний час, так і під час збройного протистояння.

Зменшення бюджетного фінансування оборонних витрат в країні, з одного боку, викликає погіршення умов функціонування та розвитку ОПК, погіршує можливості закупівлі МТР для ЗСУ, зменшення запасів МТР, що зумовлює підвищення рівня загроз національним інтересам в воєнно-економічній сфері через небезпечне зниження рівня забезпеченості ЗСУ. З іншого боку, обмеженість оборонного фінансування є об'єктивною передумовою здійснення реформування системи МТЗ з метою її оптимізації, що надає можливості реалізації національних інтересів шляхом вдосконалення системи МТЗ ЗСУ з метою підвищення її конкурентоздатності через зниження витрат; підвищення оперативності, гнучкості та адаптивності.

Цілі статті: ідентифікувати передумови та напрями впливу логістики на стан воєнно-економічної безпеки країни.

Виклад основного матеріалу. Категорія «воєнно-економічна безпека держави» займає ключове місце в теорії національної безпеки держави. Зміст цієї категорії потребує перегляду з урахуванням впливу нових факторів, поява яких зумовлена транзитивними процесами в економіці та переходом ОПК та військово-господарської структури країни до ринку.

За рахунок удосконалення системи логістичного забезпечення ЗСУ, одним з основних показників воєнно-економічної безпеки поряд з показниками рівня фінансування потреб оборони має якраз рівень ресурсної забезпеченості ЗСУ, зокрема забезпеченості матеріально-технічними ресурсами. У [4] запропоновано перелік показників воєнно-економічної безпеки держави з урахуванням показників системи МТЗ ЗС: рівень забезпеченості військ МТР (відношення кількості МТР, які фактично надійшли по каналах централізованих постачань і закуплені на ринку до кількості, що запланована на основі нормативів забезпечення військ); рівень гнучкості системи МТЗ (співвідношення кількості можливих способів постачань (транзитної складської або змішаної) за певний інтервал часу до темпів зміни витрат на забезпечення функціонування системи МТЗ) та рівень задоволення системи МТЗ у фінансових ресурсах

(співвідношення суми грошових коштів, які фактично виділяються державою для утримання системи МТЗ і закупівлі матеріальних засобів, до планової потреби у фінансових ресурсах згідно з затвердженими нормативами. Цей перелік показників покладено в основу оцінки воєнно-економічної безпеки держави, визначення резервів та засобів підвищення її рівня.

В контексті воєнно-економічної безпеки країни важливо згадати про участь Збройних сил України в миротворчих контингентах, що мало би свідчити про достатній рівень логістичного забезпечення.

У табл. 1 наведено основні миротворчі контингенти України та їхні завдання в період 1999–2009 рр. Таблиця демонструє розбіжності у виконуваних завданнях та відповідним чином регламентує логістичні завдання. Їхнє встановлення вимагає проведення процедури логістичного аудиту з можливістю використання процедури аутсорсингу, у тому числі за рахунок цивільної сфери.

Таблиця 1

Основні миротворчі контингенти (Місії) від України в період 1999–2009 рр. [5]

Миротворчий контингент від України	Основні завдання миротворчого контингенту від України
Міжнародні сили з підтримки миру в Косово – КФОР	<ul style="list-style-type: none"> • патрулювання зони відповідальності; <ul style="list-style-type: none"> • чергування на блокпосту; • супроводження конвоїв та сербського населення через “албанську” територію; <ul style="list-style-type: none"> • перевезення миротворчого персоналу та високоповажних осіб; <ul style="list-style-type: none"> • перевезення вантажів; • евакуація поранених; • супроводження переміщення військ; <ul style="list-style-type: none"> • супроводження колон; • патрулювання та підтримання порядку у зоні відповідальності; <ul style="list-style-type: none"> • інженерна розвідка місцевості; • забезпечення мобільності та безпеки; • пошук та знешкодження вибухонебезпечних пристроїв на шляхах проходження колон, маркування мінних полів; <ul style="list-style-type: none"> • будівельні роботи та надання гуманітарної допомоги.
Гуманітарна місія в Державі Кувейт	<ul style="list-style-type: none"> • реагування на кризові ситуації; • забезпечення безпеки в регіоні; • надання допомоги в захисті цивільного населення країни від наслідків можливого застосування ЗМУ; • надання допомоги в ефективній ліквідації можливих наслідків ЗМУ на території Держави Кувейт; <ul style="list-style-type: none"> • радіаційна, хімічна та біологічна розвідка місцевості.
Місія ООН у Сьєрра-Леоне	<ul style="list-style-type: none"> • перевезення персоналу Місії та високоповажних осіб; <ul style="list-style-type: none"> • перевезення вантажів; • медичне транспортування; • евакуація поранених; • польоти спостереження; • повітряне супроводження переміщення військ.
Місія ООН в Ефіопії та Еритреї	<ul style="list-style-type: none"> • проведення миротворчої операції в межах створеної Тимчасової зони безпеки (ТЗБ); • спостереження в межах ТЗБ патрулюванням та встановлених контрольних постів; • розслідування випадків порушення кордонів ТЗБ озброєними військовослужбовцями, підрозділами, розслідування випадків відкриття вогню, протиправних дій відносно цивільного населення обома сторонами; <ul style="list-style-type: none"> • інспектування місць розташування міліцейських / поліцейських підрозділів; <ul style="list-style-type: none"> • забезпечення маркування кордонів ТЗБ на місцевості; • забезпечення безпеки проведення зустрічей Військового координаційного комітету (якщо зустріч відбувається в межах ТЗБ); • надання допомоги створеній у Женеві Прикордонній комісії з питань врегулювання кризи щодо визначення кордонів між Еритреєю та Ефіопією; • у взаємодії з міжнародними гуманітарними організаціями сприяння поверненню на свої місця біженців та переміщених осіб.
Український миротворчий контингент у Іраку	<ul style="list-style-type: none"> • підтримання безпеки у зоні відповідальності, супроводження конвоїв, гуманітарних вантажів, несення служби на блокпостах, патрулювання тощо; • охорона органів місцевого самоврядування, релігійних та історичних пам'яток, мостів, джерел питної води та інших важливих об'єктів; • контроль за здачею зброї цивільним населенням та учасниками колишніх озброєних формувань; • здійснення інженерних та інших робіт, необхідних для ліквідації наслідків конфлікту, надання допомоги у забезпеченні цивільного населення питною водою; • забезпечення безпеки діяльності міжнародних гуманітарних організацій, надання допомоги у перевезенні гуманітарних вантажів; <ul style="list-style-type: none"> • евакуація цивільного населення у разі виникнення небезпеки його життя; • надання медичних послуг, насамперед, першої медичної допомоги цивільному населенню; <ul style="list-style-type: none"> • виконання інших функцій із забезпечення безпеки і дотримання прав людини.

Здійснений автором ситуаційний аналіз дозволяє викласти такі пропозиції.

Як наголошувалося вище, детермінантами логістичного забезпечення військових місій України за кордоном виступають можливість та обмеження зі сторони стратегічного транспорту, повітряного транспорту, медичної евакуації, заправлення паливом у повітрі, броньованих транспортних засобів, доставки і зберігання води, створення таборів, контракування операційних послуг, логістичних інформаційних систем. На тлі формування достатнього потенціалу воєнно-економічної безпеки країни власне ці складові є індикаторами стану логістичного забезпечення, оскільки цей стан стає найбільш наглядним у випадку експедиційної логістики, тобто логістичної діяльності у сфері забезпечення функціонування окремого військового контингенту. Очевидно, що експедиційна логістика у контексті теорії логістики є складовою теорії військової логістики і за її родоначальниками розглядається четвертим елементом організації військових дій (окрім стратегії, тактики та розвідки).

В межах логістичного забезпечення військових місій можна вирізнити:

- матеріальне забезпечення;
- технічне забезпечення;
- медичне забезпечення;
- транспортне забезпечення;
- інше (транспортування загиблих, забезпечення полонених).

Отже, логістичне забезпечення – це повне забезпечення армії всім необхідним для її функціонування, навчання та бойових дій.

В рамках логістичного забезпечення військового контингенту можемо виділити:

- переміщення військових частин, безпеку солдат;
- модернізацію техніки та індивідуального забезпечення, правову систему цього забезпечення, міжнародну співпрацю (міжнародні логістичні контингенти);
- забезпечення доставки товарів першої необхідності (life support);
- участь контрактників.

На сьогодні багато завдань для забезпечення військової логістики можуть виконувати приватні структури. Отже, можна виділити два рівні логістики військового контингенту. Перший рівень займається інтегрованою логістикою включно до тактичного рівня (потенціал і місце в контингенті). Другий рівень це – виокремлення, навчання та підготування «народного елемента підтримки», транспортне забезпечення операцій, реалізація постачання та підтримка запасів для армії. Тому безпека експедиційної логістики визначається теж двома складовими. Перша складова це – армія і дієвість її логістичної діяльності; друга – це здатність держави до постачання відповідних засобів для армії.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Сучасні загрози вимагають виконання військових місій поза межами держави. Для покращення їх ефективності необхідно створити якісне логістичне забезпечення. Логістичне забезпечення контингентів вимагає від логістичної системи новаторського підходу. Необхідною умовою є розроблення постійних стандартів функціонування контингенту. Адже такі сили діють на різних відстанях від штабу і в специфічних для даної операції географічних та кліматичних умовах, що і визначає застосування відповідних інструментів логістичного забезпечення. Якісне логістичне забезпечення залежить від стану інфраструктури району операцій.

Отже, логістичне забезпечення – це головний критерій ефективної діяльності військового контингенту. Також трансформація забезпечення місії залежить від способу діяльності союзників та прийняття міжнародних стандартів. Щораз більшого значення набувають відділи здатні до діяльності в певних умовах, що вимагає спеціального забезпечення для виконання місії і тим самим змушує до еластичного логістичного забезпечення. Істотним є збільшення власного внеску в міжнародні логістичні компоненти та підвищення власного логістичного потенціалу.

Література

1. Економічна безпека України: сутність і напрямки забезпечення [Електронний ресурс] / Режим доступу : <http://old.niss.gov.ua/book/rozdil/binko.htm>
2. Крикавський Є.В. Логістичне забезпечення економічної безпеки України / Є. Крикавський, О. І Дриль // Праці І наук-практ семінару "Економічна безпека держави і науково-технологічні аспекти її забезпечення". – К., 2009. – С. 201–203.
3. Срібний В.І. Економічна безпека як складова національної безпеки [Електронний ресурс] / Срібний В.І. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/knp/155/knp155_59-61.pdf.
4. Онофрійчук П.В. Підвищення рівня воєнно-економічної безпеки держави на основі логістичного підходу до матеріально-технічного забезпечення збройних сил України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня к.е.н. / Онофрійчук П.В. – 24 с.
5. Історія участі збройних сил України у миротворчих операціях [Електронний ресурс] / Режим доступу : <http://www.mil.gov.ua/index.php?part=peacekeeping&lang=ua&sub=history>.

Надійшла 06.10.2011